

קוביוסטוס -

OVERVIEW

קוביוסטוס discusses the meaning of תוספות

פירש הקונטרס¹ גונב נפשות –

explained that קוביוסטוס means a kidnapper.

פירש"י asks on תוספות:

וקשה דבפרק קמא דבכורות (דף ה, א) אמר שאל קונטריקוס הטפסר לרבי יוחנן בן זכאי -
And גמרא states, מסכת בכורות פרק of פירש"י is difficult for in the first
that the minister קונטריקוס asked of ריב"ז -

גבי שקלים ובקע לגלגולת בגבוי הכסף אתה מוצא מאתים ואחד ככר וי"א מנה² –

Concerning the שקלים and the half shekel per head, that the ב"י gave in
the מדבר; when they collected the money you find the amount to be two
hundred and one ככר and eleven מנה -

ובנתינת הכסף אתה מוצא ק' ככר³ –

However by the distribution of the silver you find that only a hundred
ככר was distributed; so he asked ריב"ז -

משה רבכם גנב היה או קוביוסטוס היה או אינו בקי בחשבונות היה –

‘Was משה your master a thief, or was he a קוביוסטוס or he was not versed
in accounting?!’ This concludes the citation from that גמרא.

concludes his question on פירש"י that קוביוסטוס is a kidnapper -

ומה ענין גונב נפשות לחסרון השקלים –

And what is the relevance of a kidnapper to the missing שקלים; why would
קונטריקוס consider משנה a kidnapper since there was money missing?!

תוספות offers an alternate translation:

¹ בד"ה קוביוסטוס.

² Six hundred and three thousand, five hundred and fifty Jews gave a מחצית השקל for the משכן. There are twenty-five שקלים (a שקל is four דינרים) in a מנה (hundred דינרים). There are sixty מנה (fifteen hundred שקלים) in a ככר (של חול); meaning that there are three thousand half-שקלים in a מנה (three hundred thousand half-שקלים in a hundred מנה). Six hundred thousand people at a half-שקל each equals two hundred מנה. The half-שקלים of the remaining three thousand five hundred and fifty people (which is seventeen hundred and seventy-five שקלים) equals one ככר and eleven מנה (fifteen hundred שקלים are one ככר and two hundred seventy-five שקלים are eleven מנה [there are twenty five שקלים in a מנה]).

³ In פרשת פקודי (שמות לח, כה) it mentions only one hundred ככר and seventeen hundred and seventy-five שקלים; exactly half of what there should had been. ריב"ז answered him that the הקדש of מנה was double that of the מנה של חול and contained fifty שקלים. The accounting is correct.

לכן פירש רבינו חננאל דקוביוסטוס משחק בקוביא⁴ –

Therefore the ר"ח explained that a קוביוסטוס is one who plays with (dice) cubes; a gambler.

anticipates a question:

והא דאמר בבראשית רבה⁵ (פרשה וישלח) ויאמר⁶ שלחני כי עלה השחר –

And that which is written in בראשית רבה concerning the פסוק where the angel 'said to יעקב, send me off, for the dawn has arisen'

דקאמר ליה יעקב למלאך וכי גנב אתה או קוביוסטוס אתה שאתה מתיירא מן השחר -
So יעקב said to the angel, 'are you a thief or a קוביוסטוס that you fear the dawn' -

לפירוש הקונטרס ניהא –

According to פירש"י the מדרש is understood, for a kidnapper is afraid of the day so he should not be caught -

ולפירוש רבינו חננאל⁷ נמי יש לומר –

And even according to the פירוש ר"ח we can also say -

דאדם שמשחק בקוביא רגיל להיות עליו נושים הרבה⁸ ונטמן בפניהם:

That a person who gambles, usually has many creditors and he hides from them, therefore he is also afraid of the day.

SUMMARY

י"ח maintains that קוביוסטוס is a kidnapper, according to the ר"ח he is a gambler.

THINKING IT OVER

Which of the two translation (of קוביוסטוס) would be more appropriate in the context of our גמרא [that קוביוסטוס הגיעו]? [נמצא גנב או קוביוסטוס הגיעו]

⁴ The word קוביא (and קוביוסטוס) seem to be related to the English 'cube'; referring to (gambling with) dice.

⁵ This is actually a גמרא in חולין צא, ב. [It is also found in בראשית פל"ב (לקח טוב) זיטרתא (פסיקתא דר' חנינא).]

⁶ בראשית (וישלח) לב, כז.

⁷ Seemingly, why should a gambler be concerned that he will be seen during the day?!

⁸ He owes money to those people to whom he lost in gambling with them.